

Nro 37.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

*Költ Bétsben Novembernek 4-dik napján 1794.
esztendőben.*

Frantzia Ország.

A nemzeti iskolákra, és tudományokra ügyelő
Commissiónak képében arról tudósította *Gre-
goire* a' Conventet, hogy *Roberspiere* tyrannismu-
sának kezdetétől fogva szüntelen nyomattattak a'
Tudósok, és tudományok, és arra serkengette
annak tagjait, hogy emellyék fel mostani poraik-
ból és szegény sorsokból a' tudósokat. — A' tu-
dós republica nélkül, úgymond *Gregoire*, fel
nem lehetne a' Fr. republicának állani; és így
nemcsak segíteni kell a' Tudósokat, hanem az új ta-
lálmányok számának öregbitésére, utazni is ke-
lene egynéhányat közzülök küldeni. — Javaslá-
sára mostanában 100 ezer tallért rendelt a' Con-

vent a' Tudósoknak és nagy mestereknek meg jutalmaztatására, és fel ébreztetésére, mellynek ki osztása a' tudományokra ügyelő Commissióra bizattatott. — A' többek közt arról is emlékezett *Gregoire*, hogy egy *Domvet* nevű tudós polgár, a' ki első Indiai utjában sok szép ritkaságokkal gazdagította hazáját, másodszori oda lett utazásakor az Anglusok által el fogattatván, tömlőtzenben holt meg. A' Conventnek egy tagja azt kívánta, 's a' Convent elis végzette, hogy annak neve, mint igen érdemes hazafiúnak, a' Pantheonban lévő emlékeztető oszlopra irattasson fel. — Oct. elein 7 személy tiltetett halálra a' Vendei pártosokkal való égyet értések miatt. — Frantzia Országának déli tartományaiban, ismét helyre állott a' belső usendesség. — A' *Korsikai* szigetről Fr. respUBLICÁBA által költözött patriótiáknak kegyelem kenyér rendeltetett. — *Cambares* fel olvasta azon proclamatiót, mellyet a' közjóra, bátorságra és tudományokra ügyelő Commissiók készítettek a' Convent parantsolattjára, és a' mellyből, mint valamelly tükröböl, által láthatni a' mostani Convent gondolkozásának modját, és eredeti kútfejét. — Ennek hallására felelőbb örvendettek és tapsoltak a' jelenvalók, a' Convent helybe hagyta, háromszor kiáltván illetéknépen: *Éllyen a' republika, éllyen a' Convent!* azután el végzette, hogy ezen proclamatió minden Európai nyelvekre forditasson által, nyomtattasson ki, a' respUBLICÁNAK minden városiba, faluiba, iskoláiba, és ármádiaihoz küldetessen meg.

Bourdon mindezekre így szóllott: Ezek a' proclamatió ugyan hathatós fog lenni, de szükség tinéktek szoros tekintettel néznetek az öszve esküttekte. — Az anarchistak, az az, a' függetlenségben élni akarók, tegnap este gyüllést tartván magok közt, a' Conventnek el töröltetéséről beszéltek, azt mondván, hogy az a' királynak meg ítéltetésére, és a' coustitutionnak el készítésére küldetett legyen (Az egész Convent nagyon meg indúlt). — *Tallien* azt mondotta: Valósággal talál-

tatnak olytén istentelen emberek, a' kik a' Conventet és a' szabadságot semmivé akarják tenni, szükség ezeket a' haza árulókat, mindenütt, a' hol csak találhatnak, meg fogni. Azt kívánja o, és a' Convent is el vegzette, hogy tégyenek a' commissiók rendelkezéseket az illy semmire kellő emberek, népnek nádályai, és ingerloi ellen. —

Oct. 10 dikén tartatott ülésben, a' *Sambrei*, és *Maasi* armádiáknál történt dolgokat belezelle elő *Thuriót* a' közjóra ügyelő commissiónak képeben. Említett armádiaiuk, úgymond, Oct. 2-dikán három colonnéra osztattak fel, az első *Bonn*, a' második *Düsseldorf*, a' harmadik pedig *Kolónia* ellen marsirozott. — Abban a' szempillantásban, a' mellyben *Guillet* nemzeti biztos írja vala ezeket *Kolóniából*, egész *Düsseldorf* tűzben vólt, és ostrom alá rekesztetett a' republicanusok által. — Tsak hamar ezután arról tudósította *Richard* a' Conventet, hogy, a' mint legközelebb jelentette a' Telegrafus, Oct. 10-dikén *Herzogenbusch* is capitulált, az őrizet tábori fogóságba esett, hanem, az ott tartózkodott 400 Frantzia emigránsokon kívül, egyenlő számú Frantzia foglyokkal fel fognak tseréltetni. —

Ezen alkalmatossággal azt a' kérdést tette *Duhem*, mi az oka, hogy a' *Valenziában* találtatott 1100 emigránsok még is életben légyenek? *Merlin* tanátsára egy különös commissió rendeltetett azoknak meg vizsgáltaásokra. — Még most is igen sok motskos irások jönnek ki a' Jacobinuskok ellen, a' kik előbbi nép előtt való kedvességeknek és tekinteteknek vissza szerzésére azzal vádolják a' Conventet, hogy ismét a' királyi széklet akarják fel állítani, és az 1791-dik esztendőbeli constitutiót, mellyre önnön maga néhai *XVI Lajos* király is meg eskütt, bé vinni.

Oct. 12 dikén *Páris* várasának 20 osztályai jelentek meg a' Convent gatorja előtt — mindnyáján azt kívánták, hogy az anarchisták, kiken

a' Jacobinusokat kell érteni, és a' kegyetlen *Robespierre* követői töröltessenek el; mindnyájan azt nyilatkoztatták ki magok felől, hogy éppen az az ő kívánságok, a' mellyet a' Convent a' néphez küldött proclamatiójában ki jelentett. — Az ügy nevezett *Le Pelletier* osztály is, melly ennek-előtte leg inkább láttatott a' Jacobinusok alkotmányához ragaszkodni, 's nékiek kedvezni, már most egézzlen ellenek vagyon. — *Merlin* rövid beszéde után azt javasolta, hogy a' köz tsendességnek meg háborítói, a' kik a' népnek gyalázatyára szolgálnak, és a' Conventet ótsárolják, büntetessenek meg. — *Clauzels* nek meg jegyzésére, hogy ezek a' közönséges tsendesség meg háborítói többire mind bankerotosokból állanak, a' kik a' függetlenség által akarják magokat meg gazdagítani, azt végzette a' Convent, hogy ezek többé semmi közönséges hivatalt ne viseljenek, valameddig tsak adosságaikat ki nem fizetik. — A' Párisi Szakasok után, az új revolutionalis Commissionának néhány tagjai jelentek meg a' Convent előtt, és esküvéssel kötelezték magokat a' virtusnak védelmezésére, és a' gonoltságnak üldözésére s. a' t. Minden környüállásokból azt a' következtést lehet tsinálni, hogy a' Jakobinusok, ha egyebütt nem is, de Párisban el vezítették előbbi tekénteteket, és minekutánna az ország több osztályainak e' tárgyról való értelmét vejéndi a' Convent, végső sententziát fog ellenek mondani. *Marsiliában* az előbbi tsendesség ismét helyre állítatott, az előbbi polgári előjárók közül 60-an, és a' velek czimborálók között 200 nál többen fogattatván el, kik közül már egynéhányan fel is áldoztattak a' sz. guillotine óltárán. — Néhányan nem vártak el e' véres áldozatot, hanem önnön magok végzették ki magokat e' világból; ezek között vólt *Maillet* az előbbi revolutionalis székek vérengező előülője. — Mindenek, így szólott továbbá *Clauzels*, jól folynának a' republicában, hogyha a' Vendei osztályban a' Royalistáktól, Kis-Britanniában pedig a' *Chouansok*

tól nem kellene tartanunk — a' *Lavali* levelekből semmi jót nem itilhetünk, a' mióta a' parasztok nyári takarmányaikat elkészítették, azóítató fogva, mind a' két rendbeli pártosoknak meg szaporodott a' száma — mind a' két rész engesztelhetetlen, és kézsőbb ezerszerte meg halni, mint valasának el öröktetését életben meg érní, és *XVI Lajosnak* halálát meg nem bosszúítani. — E két pontban mind a' *Royalisták*, mind a' *Chouansok* meg egyeznek, hanem neveltetések, és gondolkozások módjához képest, külömköznek az eszközökkel való élésben. — Oda küldetett biztosaiak ugyan igyekeznek a' *Royalistákat* meg engesztelni, hogy az utólsóbbakat annál könnyebben ki irtassák, de még ekkorig nem lehetek igyekezetekben és foglalatoságaikban szerentsések. — Számos seregek küldetettek mind a' két helyre ezen szomorú játéknak el végzésére. — Tíz napok alatt 100 embert borsátott szabadon a' revolutiónalis szék, 13-at pedig halálra sententziázott. — *Oct.* 12 ik napját követett éjjel igen sokan el fogattattak a' *Jakobinusok* és az előbbi revolutiónalis *Commissiónak* tagjai közzül.

Következett nap, u. m. *Oct.* 13 ik napján tartatott üésben, egy *Nantesből* küldetett levelet olvasott fel *Merlin*, mellyben azt írta nékie az oda küldetett tábori biztos *Bouquet*, hogy ottan 39 asszonyt 's gyermekeket és két öreg embert, a' kik t. i. avval vádoltattak, hogy az ő férjeik és rokonaik, a' partosok közzé tartoztak, öletett *Lefevre* Generál adjutans a' vízbe. — Ezek közt 15 hat és 10 esztendő közt lévő, és kéttsetsemő gyermekek is vóltanak. — Ezen kegyetlen hirnek hallására, mind a' *Convent*, mind a' halgatok nagyon el iszonyodtak; és sokan azt kívánták, hogy leg ottan szabad meg ölésre valónak lenni hirdettessen ki *Lefevre*; hanem a' dolognak szorosabb meg fontolása után, ezeket végzette a' *Convent*: a) hogy mind *Lefevre*, mind azon ártatlan embereket vízbe ölö hajósok fogattassanak el —

β) hogy a' *Nantesi* revolucióvalis commissió ellen mondattasson sententzia, 's mindenütt fogattassanak el annak czimborásai — γ) hogy az ennek-előtte esztendővel tömlötzőkre hányatott nemzeti képviselőknek ügyök vétetessen elő.

Továbbá így szollott *Merlin*: Most már, *úgymond*, minden bőséggel vagyon piatzainkon, a' kinek mint tettik, úgy ad és veszen, semmit nem gondol a' *maximummal*, az az, az eleséseknek szabott árrával. — *Herzogenbuschban* 146 ágyút, 1300 mázsa puskaport, 9000 újflintát nyertek, és 2500 embert fogtanak el győzödelmes seregeink (Igy adja ezt elő, a' múlt Szombaton költ udvari Bétsi diarium is a' 3134-ik lapon) — *XIV Lajos* király, *úgymond Merlin*, 16000 embert áldozott fel ennek ostromlása alatt, még sem foglalhatta azt el; a' mi vitéz seregeink pedig 14 napnál többet nem töltöttek el az alatt, még is hatalmuk alá vetették. — *Pichegrü* Generál egy-néhány hétig betegeskedett, de már vissza nyerte előbbi egészségét, betegsége alatt *Morreau* Generál vitte a' kormányt.

A' *Nantesi* el töröltetett revolucióvalis Commissiónak el fogatott tagjai *Oct.* 16-ikán jelentek meg leg először a' *Párisi* revolucióvalis szék, avagy *Criminale Forum* előtt, 's többnire minden altalok gyakorlott törvényteleniséget az oda küldetett *N.* biztosra, *Carriere* háritották. — A' tanúknak vallás tételekből ki sült, hogy *Nantes* vidékén 10 ezer embernél több juttatott kóldusságra, és mintegy 20 ezer fojtatott a' vízbe, lövettetett agyon, és guillouiniroztatott. — *Carriere* nél lehetetlen gonoszabb *Jakobinust* képzelni, a' kiktől mostani ketséges ki menetelű környülállásai közt egészlen el hagyattatott. — *La Fayette*, *Brissot*, *Hebert*, *Danton* és *Roberspiere* egész oraculumai vóltak a' *Jakobinusoknak*, még is, azoknak meg bukásoknálán, még emlékezeteiket is meg átkozták. — Nem régiben így szollott *Carrier* *Dübois* *Crance*.

hez. Nem veszedé, úgymond, ezre, hogy mindnyájunkat guillotineirozoi akarnak, melly szavaira így felelt az utólsóbb. *Tedd egyik kezedet lelked esméretére, a' masikat pedig egy pistolyra, hogyha semmivel nem vádol lelkedesmérete, hited el magaddal, hogy mindnyájan pártodat fogjuk; ellenben hogyha azokat hányva szemeidre, a' mellyekkel vádoltatól, egy huntzfut leszel, ha mingyárt föbe nem lövöd magadat.*

Lengyel Ország.

Egy *Heiligenstaedt* nevű huszár hadnagy Lengyel országból mint kurir *Berlinbe* küldetvén, azt a' kellemetes hirt vitte oda magával, hogy *Oct. 10.* dikén keménnyen meg verte *Fersen* Orosz Generál a' Lengyel insurgenseket, holott ezeknek fő vezére *Kosciuskó*, és *Szarakovszky*, *Kamiski*, *Sendschevitz* L. Generálók, sok stabalis és fő tisztekkel egyetemben fogságba estenek.

Ezen történetről illyetén foglalatú levelet küldött *Fersen* Generál *Schwerin* Pr. Generál *Lajtinánt* *Oct. 10.* dikén: „Szerentsém vagyok, úgymond, *Excellentziádnak* jelenteni, hogy ma *Madzeviecki* váróskának kastéilya mellett a' *Kosciuskó* vezérlése alatt lévő Lengyel insurgenseket egészen öszve törtem, holtaimnak és sebbe esett embereimnek számát fel nem tehetem, mivel még arról semmi tudósítást nem vettem a' regementektől. — Az ellenség közül igen sok hüllott el, és esett sebbe, 16 ágyút vesztett el. A' fogságba estek közt vagynak *Kosciuskó* és *Zumakowski*, *Karowski*, és *Zenzamowski* Generálók (Ezen levélben más nevek vannak az el fogattatott Lengyel Generálóknak). — *Heiligenstaedt* hadnagy úr, a' ki mindenütt velem járt, és szemmel látó tanúja volt a' történt viadalnak, környülállásosan meg fogja azt beszélni. — *Baró Fersen.*

Posenből így írnak *Oct. 11. dikén*: E' folyó hólnapnak, úgymond 4. ikén, 40 insurgensek mentek be *Chodzesen* alá, kik közül 24 en a' városba be ménvén az ott találtatott só magazinumot el foglalták, és pénzen el adták a' polgároknak. — A' zsidók polztót adni kényszerítettek, mellyel, és a' sóból be vett 400 tallérral elébb állottak. Az alatt, míg ezek a' városban múltak volna, *Trenk* regementéből egy tsuport huszár érkezett oda, kik közül egy vakmerő köz ember, nem gondolván az insurgenseknek ott létével, a' városba be nyargalt, egyenesen a' polgar mester háza eleibe ment, és egy zászlót ki vett az insurgensek kezébol, 's szerentséssen el vitte azt. — Ambár mi *Poseniek* számos ellenségtől sem félhetünk: mivel mindazáltal könnyen meg eshetik, hogy az ide való őrizet másuva küldettetik az insurgensek ellen, a' teg jobb rendezeket tették előjáróink, és mind bastváiak, mind sántzaink, mind egyéb erősségeink meg jobbitattak, és szaporitattak.

Berlinből egynéhány gyalog és lovas regementek küldettek déli Prussiába, még pedig oly nagy sietséggel, hogy a' regementjeiktől szabadsággal elbocsátatott katonákat sem lehetett a' regementeknek be hivatni, és minden regementől egy tisztt maradott vissza azoknak őszve gyűjtésekre, és utánok vitelére. — A' korona hertzeg és *Möllendorf* gyalog regementjein kívül, egynéhány tartalék batalliónok fekülznek *Berlinben*. — Úgy hallatik, hogy a' Prussus Király ő Felsége ismét déli Prussiába fog menni, és maga fogja ottan a' hadi operatiókat kórmányozni. — *Székely* Obestert szép katona halotti pompával temettetik el a' Lengyel confoederatusoknak vezérjei.

A' *Brombergben* fekvő Lengyel seregeket, rész szerént *Madalinsky*, rész szerént pedig *Domrowsky* Generálók comandirozzák. — Nem igaz, hogy *Székely* Obesteren, és leányán bosszújokat

állották volna az insurgensek, a' mint néhány Német országai levelek hirdettek vala; sőt inkább, a' mint fellyebb is említettük, minekutánna a' nevezett Prussus Obester *Bromberg* mellett kapott vezedelmes sebeiben vitézi ditsösséges pályafutását el végzette volna, magát minden hozzá illendő hadi pompával temették el, leányának pedig, hazajába való vissza térésére, fedező őrizetet adtak. — *Brombergben* egy fegyvertárt találtak a' Lengyelek, melyből egy néhány ezer embert fel lehet fegyverkezteni. — Az ott lévő Prussus tisztviselők *hazi* őrizet alatt tartattatnak mind addig, míg azokkal a' Lengyel tisztviselőkkel fel nem tseréltetnek, a' kiket a' Prussusok el fogván fogságra küldöttek.

Posenből iratik, hogy *Schwerin* Prussus Generál Májór, két batallion gyalogságból, három escadron lovasságból, és négy ágyúból álló corpusával, *Oct. 9 dikén* oda bé rukkolt, és kezére vette az ott lévő Prussus seregeknek kórmányát. — A' *Konini* tsatában 26 Lengyelt fogott el, és ugyan annyi Prussust szabadított ki a' Lengyel fogságból, magával együtt ezeket is *Posenbe* vitte. — A' *Szekely* Obester corpusából 150 ember mondatik Lengyel fogságba esetnek lenni, a' többi pedig *Graudenz*-be vonta magát. —

Dantzighól ezeket irják *Octob. 7-ik* napján. Értésére esvén városunk kórmányozójának és előjáróinak, hogy *Koniczban* is mutatták volna magokat a' Lengyel insurgensek, mingyárt rendelkezet tettek, illendő módon lejendő el fogadásokra. Már most elegendő ágyúk vagynak a' bástyákon, a' sántzokból minden fa ki hordatott, pallisadák készitetnek, és az itten fekvő két regiment őrizet még egy regimentel fog szaporitani. — A' kórmányozó azt kívánta a' lakosoktól, hogy a' belső tsendességnek fenn tartására ők is strázsat állyanak; erre nézve mind a' kereskedő, mind más társaságok egybe gyűltenek, hanem mire határozták legyen meg magokat, nem tudatik.

Kosciuskónak Szerentsétlenségéről következő tudósítást olvasunk egy közönséges levélből: *Sierakowsky* Generalnak *Wilnatól* nem messze lett megverettetése, és meggyőzöttetése után, *Derfelden* Orosz Generál által ment a' *Bóg* vizén, *Souwarow*, ugyan Orosz Generál olly helyén telepedett le a' kormánya alatt lévo seregekkel, melly által *Mocronowski* Lengyel Generál egészen elrekesztetett *Kosciuskó* fő vezértől, *Fersen* Orosz Generál pedig 12000 emberrel olly messze nyomult előre, hogy elkerülhetetlenül szükségesnek ítélte *Kosciuskó* eleibe menni, meg támadni, és ha lehetne, vissza is nyomni. E végre 10 embert külön választván ármádiajától eleibe ment *Fersen* Generálnak, és egész bátorsággal meg támadta őtet. — Noha hasonló áthatossággal védelmezték légyen is magokat az Orosz seregek, még is háromszor egymás után vissza hajtattak a' Lengyelek által; végre ujóbban meg újítván az Oroszok a' viadalt, puskájok végeire ütött bajonetákkal mentek a' Lengyelekre, és hosszas viaskodások által meg erőtenitvén őket, vissza nyomták. — *Kosciuskó* fő vezér, a' ki rendkívül való vitézséggel és bátorsággal hadakozott seregei előtt, egynéhány sebeket kapván, lováról le esett, 's három Lengyel Generállal együtt el fogattatott a' diadalmaskodó Oroszok által.

Kétség kívül, nem kevés változást fog *Kosciuskónak* Szerentsétlensége, a' Lengyel conföderationnak alkotmányában okozni, egy ollyatén gondolkozású, bátorságú, vitézségű, és tapasztalású vezérre, a' ki a' múlt Amerikai háborúban mindenkor jelen vólt, a' ki *Wassingtonnak* egynéhány elztendeig tanítványa és segédje vólt, és a' ki nem csak theoretice, hanem practice is tanulta a' hadi mesterséget, nem egy könnyen fog a' Lengyel nemzet találni. — Úgy hallatik hogy *Warsóviából* lett utólsó elmenetelkor, minden történhető esetre, *Dombrowski* Generált, a' ki vele együtt tanulta a' hadi mesterséget Amériká-

ban, ajánlotta volna, maga helyébe fő vezérnek.

A' *Warsóviai* magános levelek beszélnek, hogy Oct. 12-ikén már ott tudva volt *Kosciuskó* Generálnak megveretése, és elfogatása; hogy a' nemzeti Tanács legottan *Wawrzecki* urat választotta és tette a' Lengyel armádiának fő vezérévé; és hogy egy proclamatiót tétetett közönséggé, melly által minden úton módon biztatta és bátorította mind a' nemzetet, mind a' Lengyel hadakozó seregeket. — Minthogy pedig eleve el látta azt a' Nemzeti Tanács, hogy a' győzedelmes seregek *Warsóvia* alá fognak nyomulni igyekezni, minden szükséges rendeléseket meg tett a' városnak védelmezésére, éjjel nappal dolgoztat az erősségeken, szaporitattya a' sántzokat, és bateriákat, az armádiának virágát *Warsóvia* alá gyűjti, és minden tselekedeteiből a' tündöklik ki, hogy a' Lengyel nemzetnek régi szabadságát utolsó tsepp véreig akarja védelmezni. —

Ugy hallatik, hogy az Orosz táborban igen jól bánnak *Kosciuskóval*, és hogy ő az Orosz Generálisnak engedelmével, levelet irt volna *Warsóviába*, seb orvosának és bagazsiájának magához való vitetéseik iránt. — Az Oct. 10-dikén történt tsatában, el szeleztetett armádiájának bal szárnyát akarván öszve tsatolni, két ló lövettetett ki alóla, és három seb éjtetett testén; de egy sem veszedelmes.

A' *Berlini* levelekből olvassuk, hogy *Schwerin* Generál Lajtinánt, Oct. 4-iken *Posen* mellett lévő tábor helyét oda hagyván, *Lovicz* ellen marsirozott; hogy a' *Warsóvia* felé menő *Dombrowski*, és *Madalinski* Lengyel Generáloknak úttyókat kétfelé vághassa, a' kik *Kosciuskó* szerentsétlenségének hallására *Torunumba* vett útjokból vissza fordultak, 's *Warsóvia* éltalmazására menni igyekeztenek.

A' Torunumi fő kórmányozó *Hundt* Prusszus Obester, minden gondjait és igyekezetét a' városnak védelmezésére fordította, azok ellen a' Lengyel insurgensek ellen, a' kik *Oct. 5-kén* a' *Wis-tula* vizén által ménvén, napnyugoti Prussziába bé ütöttek és egészen *Torunum* hataráig nyomultak, sőt a' következő napon *Podgorze* nevű helységbe bé ménvén, kvártélyt készíteni, és eleséget gyűjteni parantsoltak a' lakosoknak. — Hanem egynéhány huszárok utánnok eredvén, szélylyel üzték ezeket a' kelletlen vendégeket. Ellenben a' *Culmi* kerületben fekvő insurgensek a' *Torunum*hoz tartozó fakukban gyűjtött eleséget nemcsak szerentséssen el vihették, hanem e' mellett az ellenek küldetett Prusszus huszárokat egészen a' város kapujáig üzték. Mellyre nézve *Oct. 7-ikén* két commandó lovasságot küldött ki a' fent nevezett Obester az ellenségnek meg kémlelésére, a' kik már akkor minden gyűjtményeikkel visszavonták magokat. — Halván a' két commandónak vezérjei *Vosz*, és *Gr. Kalnein* hadnagyok, hogy *Czarnovóban* 120 Lengyel lovasok, és attól fél mélföldnire, *Steinort* mellett, 300-an tanyázzanak és sok ágyúval *Torunum* ellen menni szándékozzanak, noha erőtelenek vóltanak, még is rajtok ütöttek a' *Czarnovóban* lévő insurgensekre, és rész szerént le vagdalták, és el fogták, rész szerént pedig szélylyel üzték őket, és minden ott lévő bagazsiaikat és tár szekereiket el foglalták. — A' *Wisulán* innen fekvő déli Prussziában leg kisebb láрма sem tapasztaltatik már most; hanem a' túlsó részében derekasan gazdálkodnak az insurgensek. A' déli Prussziában fekvő Prusszus regementek már most téli kvártélyaikra menni készülnek.

Nagy Britannia.

Egy Londoni levél szerént, *Oct. 10 ik* napján nagy vendégséget ütöttek a' *Westmünsteri* polgari

előjárók azon emlékezetes napnak meg inneplésére, a' mellyen *Fox* urat leg elsőben a' Parlamentombál lévő képviselőjöknek választották (Westmünster a' *Temesisén* túl Londonnai által ellenben fekvő város, melly a' múlt századokban külön vólt *Londontól* szakasztva, hanem 70 esztendővel ennekelőre, egy igen szép hid, és az a' felett épült kalmár bóltok által, avval öszve kaptsoltatott, hanem mostanis különös jurisdicchioja vagyon) olly nagy számmal jelentenek meg az adattott vendégségen, hogy egynéhány százan nem találtak magoknak helyét. — A' vendégségnek végződése után egynéhány pohar champaniai finum bor ki üresitetett, az oppositionalis résznek egészségéért, mellynek az alsó parlamentomban, fejének lenni tartatik *Fox* úr. Azon beszédjében, melly által a' nékie mutatott tisztességet meg hálálni kívánta, a' többek közt így szóllott: Imé 14 esztendő folyt el, hogy engemet nem annyira alkalmas vóltomra nézve, mint inkább azért választottatok képviselőtöknek, mivel tapasztaltatok, hogy én mindenkor buzgó és tántorithatatlan ellenkezője vóltam az udvari és ministerialis résznek. — Mindenkor ellene szegeztem magamat azon alkotmánynak, mellyet ti méltán helybe nem hagytatok, és a' melly az Amériikai háború szomorú következéseit hozta réánk. — Ismét egy olly háborúba keveritettek bennünket, melly eredetére nézve amához hasonló, 's hasonló léssen következéséire nézve is. — Az Amériikai háborút a' Brittusok szabadságával ellenkező kormányozás ellen való gyűlölség szülte. Ezen szerentsétlen hadakozásnak, mindenkor, kezdetétől fogva végződéséig ellene vóltam; hasonló módon viseltem magamat a' jelenvaló hadakozás ellen is. — A' mi a' részünkről el állottakat illeti, a' kik t. i. nagy hivatalokra emeltettek, azok eránt való ítélet tételemben nem hirtelenkedem, meg lehet, hogy meg győzödesek szerént tselekelznek — de én

utolsó szempillantásomig egy valóságos *Whigs* fogok maradni (1).

B E T S.

Lengyel Országának mostani környúlállásai közt, sok Lengyel magnások jönnek ide naponta.

(1) *Torys* és *Wighs* két nevezetes és különös értelmű szók Nagy Britanniában, és mind a' kettőnek kétféle az az polgári és egyházi értelme vagyon. — A' Polgári értelemben vétetvén, *Torys-oknak* neveztetnek azok, a' kik az uralkodó udvarral; *Wighs* nek pedig a' kik a' néppel tartanak, és nagy pártfogói a' nemzeti szabadságnak. — Egyházi értelemben vétetvén, *Torys-oknak* neveztetnek, a' kik az Angliai Ekklesiá minden fundamentomozzikkelyeit, és az egyházi tzeremóniákat bévettek, egy szóval az *Episcopalisok*; *Whigs* ekek pedig a' *Presbyterianusok*, az az, a' kik az egyházi személlyeknek felsőségét, és hatalmát tagadjak. — A' polgári értelemben vétett *Torysok* ismét két rendbeliek, u. m. a' kemény és mértékletes *Torysok*. Az elsőb-
 bek azt mondják, hogy a' király nem köteles magát a' törvényekhez szabni, hanem valamit akar, és néki jónak lenni láttatik, akár ellenkezzen az a' törvénnel akárne, szabadon mivelheti; az utószóbbak meg esmérik ugyan a' király hatalmát, hanem a' törvény alatt valónak lenni mondják ötet. — A' *Wighs* ek is kétfelék, u. m. *Status* és *Egyházi Whigsek*, amazok egy általában a' *republicana* igazgatásnak formájához ragaszkodnak, ezek pedig bizonyos határok alá rekesztik a' királyi hatalmat. Mind a' két nevezet I. Karoly és *Cromwel* idejekben kapott lábra.

Rént, és meg lehetössen fel verték a' szállásoknak bérét.

A' Fels. K. udvari Magyar Kantzellariánál Protocolom Directorává, udvari titoknokka és Ts. K. Tanácsossá, *Markovitzky Ferentz* úr, a' Fels. Magy. Kamaránál pedig Titoknokká *Szentgály János* úr tétettek ö Felsége által.

Az ide való, az az *Bétsi Fő Iskolánál*, az Olasz nyelvnek, és litteraturának is egy katétra engedtetett, és az arra rendeltetett rendkívül való tanító *Sarchi* úr, e' folyó hólnapnak 11. dik napján kezdi el tanításait.

Bátorkodtam a' múlt Septemberben, a' Tek. Nem. Vármegyék Fő Jegyzőihez, és a' Királyi Sz. Városoknak Tanácsaihoz küldött leveleimmel alkalmatlankodni, de egyfzersmind alázatossan esedezni, hogy az elsőbkek a' Megyejebeli lévő tisztviselők közt e' folyó esztendőben történt változásokat, a' Megyékben lévő Kir. Sz. és mező városokat, falukat, diétalisporiákat, szám, és nem név szerént, és a' hadi adóba esztendőnkent fizetni szokott summát szám szerént; az utólsóbbak pedig, t. i. a' Királyi Sz. Városok polgári előjáróiknak neveiket, a' már mind a' két Hazában esméretes Magyar Almanaknak tökéletesítésére, nékem fel küldeni ne terheltessenek. Tellyesítették is töbnire már minden Vármegyék alázatos kéresemet, melly kegyességeket, és nemzeti nyelvünknek tökéletesítésére való készségeket nagyra betsüllöm, és meg hálalni el nem múlatom. Vagynak mindazáltal még néhány Vármegyék, a' mellyek kéresem tellyesítésének halogatása által fent nevezett könyvemnek jövő esztendőre való ki nyomtatását akadályoztatták:

Ezek közt vagynak *Abauj, Arad, Bars, Csanád, Esztergom, Fejér, Pest, Sopron, Szala, Temes, Tólna, Torna, Torontál, és Zemplén Vármegyék.* A' Kir. Sz. Városok között pedig csak e' következendők tellyesítették kéresemet, u. m. *Kassa, Komárom, Köszög, Esztergom, Peson, Szatthmár, Németi, Pécs, Szögöd, Szent Marja, Nagy Bánya, és Új vidék, a' többi pedig még nem.*

Arra való nézve alázatossan kérem az itten fel jegyeztetett Tek. Vármegyéknek Fő jegyző urait, és az itten fel nem jegyeztetett Királyi Sz. Városoknak Erd. Tanátsait, hogy eleikbe terjesztett kéresemet minél előbb tellyesíteni ne terheltessenek — Felettébb sajnallanám, hogyha tudósításokat nem vehetvén, kéntelen vólnék fent nevezett könyvemet tsonkán ki nyomtattatni; mért hogy a' Publicumnak és magamnak kárával azt vagy félbe szakasztassam, vagy tudósítások után sokáig varakozzam, senki tőllem nem kívánhattya.
Irtam Bétsben Octobernek 31-ik napján 1794 ben.

D. D. S.